

תכנית ספדי

שבתי בן־דב

שבתי בן דב ז"ל, אחד ההוגים של דור לוחמי המחתרת, ומן הלוחמים לגישה ממלכתית ביחסה של המדינה להר הבית. הנ"ל בתגובתו לעתונות על תכנית בניה באזור הכותל מביע חשש שהכותל יהפוך לתחליף למקום המקדש.

תכנית ספדי לעיצוב "רחבת הכותל" הועמדה לביקורת הציבור. ראוי אפוא כי בבוא היום לא יאמר, שבשעת־מעשה לא הועלתה בין שאר תגובות הציבור גם אזהרה כלהלן. האזהרה היא שהעניין מופרך מעיקרו וחבל על כל פרוטה שתושקע בו.

"הכותל המערבי" בנוי אמנם מאבני הקדש, אבל אין בו שום קדושה משלו. כל משמעותו באה רק מריכוז הזעם הלאומי וכיסופי־הגאולה, שהוא היה מעלה על ידי החורבן שהסתמל בו ועל־ידי ההשפלה שהוא הפגין, בשעה שרק הוא עוד נשאר לנו כשריד מקדשנו ורק עֶדְיו נִתְּן לנו לגשת ולהתפלל בהר הבית שלנו. אולם, כיום, שום שלטון נוכרי אינו חוצץ עוד בינינו לבין מה שמעבר לכותל, ואם יש חציצה הרי היא רק בשיתוק־הנפש הפנימי, שלנו עצמנו. במצב זה, אם עדיין חוזרים אנו דרך שגרה ומתרפקים על הכותל כסוף־פסוק של יכולתנו, הרי שממילא לא עוד את המשמעות הישנה מפיקים אנו ממנו, כי אם אדרבה: הופכים אנו את ההתרפקות חסרת־האונים למטרה לעצמה – ואכן זוהי כל המשמעות של ההתרפקות על הכותל כיום ושל המגמה לקדשו ולפארו, כשלעצמו, בתנאי השחרור של ימינו: לא עוד כיסוף לגאולה השלמה ולבניין המקדש, כי אם רק ויתור על כל אלה, הפקרת הר־הבית לקדושה של נכרים והסתפקות בכותל כסמל סטאטי למידת־השאיפה שהביאתנו עד כאן ולהישג הסופי – כביכול שהשגנו – משמעות בלעדית זו היא היא הבאה גם לביטוי בתכניתו של ספדי – וביחוד אם נשים לב, כי הדברים אמורים להשתלב בתכנית השיקום של "הרובע היהודי", אשר גם היא, כל־כולה, אינה אלא ביטוי מובהק לאותה מגמה של סילוק ידנו מירושלים האמיתית והסתפקות בהנצחת הרומנטיקה של גיטו יהודי בתוכה.

אולם, מגמה זו אין לה קיום: אם יש איזה מתח נפשי של אמת מאחוריה, הרי שסוף־סוף היא תיפּרָץ ונצטרך במו ידינו להרוס את המונומנטים של ספדי, כדי לבנות משהו יותר מתאים במקומם. אם לעומת זאת, כל אמיתה של אותה מגמה מתמצית אמנם בתוכה כמות שהיא, הרי שלמעשה אין לנו בשביל מי לבנות מונומנטים כאלה. קשה להניח כי סופם יהא שונה מן המקדשים אשר בנה ירבעם בן נבט לעֲגָלִים בבית־אל ובדן, כאשר גם הוא בקש לו תחליף למרכז־הקודש הישראלי במקום בית־הבחירה באתרו הנכון.

בכבוד רב ובתודה מראש
שבתי בן־דב